

Edirne arşıları

Ahmet Usal - Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı

Aralık 25, 2006

İçindekiler

0.1	Edirne Çarşıları ve İş Merkezleri	4
0.1.1	Alipaşa Çarşısı(Kapalı Çarşı)	4
0.1.2	Bedesten Çarşısı	4
0.1.3	Arasta Çarşısı	5
0.1.4	Sultan III.Murat Hakkında	5
0.1.5	Dar-ül Eytam (Yetimler - Yeni) Çarşısı	6

0.1 Edirne Çarşıları ve İş Merkezleri

Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyıla kadar olan döneminde Edirne, çarşı ve hanlar bakımından en zengin ve gelişmiş illerden biri olmuştur. Bu çarşıların en bilinenleri aşağıda sıralanmıştır.

0.1.1 Alipaşa Çarşısı(Kapalı Çarşı)

Edirneliler'in daha çok Kapalı Çarşı adıyla andıkları Ali Paşa Çarşısı Kanuni Sultan Süleyman'ın son yıllarında dört yıl kadar Sadrazamlık yapan Hersekli Semiz Ali Paşa tarafından 1569 yılında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Bir söylentiye göre Kırklareli'nde yapılacak bir camiye gelir temin etmek amacıyla yaptırılmıştır. Yapılmasındaki bir maksat da kıymetli eşya satan (altın, gümüş vb.) ticaret erbabını bir çatı altında toplamak ve bu ticaret erbabının korunmasını sağlamaktır. Kaynaklara bakıldığında; her gece yüz adet bekçinin çarşayı beklediğinden bahsedilmesi de sözkonusu ticari ürünlerin ne kadar değerli olduğunun göstergesidir. Çarşının bir özelliği de kemerlerinin kırmızı-beyaz taştan yapılmış olmasıdır. Edirne'nin ticari hayatı bakımından yerli yabancı turistlerin akınına uğrayan Alipaşa Çarşısı'nda 130 dükkan ve 6 kapı bulunmaktadır. Altı kapının ilk ikisi iki ucunda olup, ortadaki iki yöne açılır ve ortakapı olarak bilinir. Diğer ikisi de doğuya bakar. Güneyindeki kapı (İğneciler ve Balıkpazarı Kapısı) Direkler Çarşısı'na açılır. Dış duvarlar kesme taşla örülü olup üstü tuğladır. 300 m. uzunluğundadır.

29 Eylül 1992 yılında elektrik kontağından çıkan yangın sonucu çarşı harap hale gelmiştir. O dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in önyak olmasıyla çarşı 5 yıl süren onarımdan sonra 25 Kasım 1997 tarihinde tekrar hizmete açılmıştır.

Tarihçilere göre bir zamanlar bu çarşıda dükkan sahibi olmak; çok zengin ve ayrıcalıklı kişilere özgüydü. Hatta; *Burada dükkan tutabilmek değme adamın karı değildi.* ve *Londra'da bile böyle temiz olanı yoktu.* Yalnız, günümüzde Çarşıda altın ve gümüş gibi kıymetli eşya ticareti yapan dükkanlara çok az rastlanmaktadır. Bugün daha çok değişik ticaret erbabı mevcuttur.

0.1.2 Bedesten Çarşısı

Eski Cami'ye gelir temin etmek için Çelebi Sultan Mehmet zamanında 1417-1418 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Erken Osmanlı Dönemi çarşılarının ayakta ve kullanılır durumdaki en ilginç örneklerindendir. Mimarı Hacı Alaeddin'dir. Dikdörtgen biçiminde olup boyutları 41'e 78 metredir. 14 kubbeli bir yapıdır ve dört cephesinde 54 dükkan bulunur. Her cephenin ortasına düşecek şekilde dört kapısı bulunmaktadır. İç mekanda dört yüze dağılan şekilde 36 adet hücre vardır. İç Mekan boyutları 20 x 56 metredir.

Her kubbede bir adet pencere vardır ve iç mekan bunlarla aydınlatılır. Çatısı kurşunla kaplıdır.

Evliya Çelebi; *İçinde değerli eşya alınıp satılan yer* anlamına gelen Be-desten için:

“Burada Mısır Hazinesi değerinde olan elmas ve mücevherler zengin tacirlerin dolapçıklarında gözleri kamaştırır; çarşığı 60 gece bekçisi beklerdi.”

şeklinde yazmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme devrinde çok hareketli bir alışveriş yeri idi. Çok değerli mücevherler satan dükkanlar bulunuyordu. Günümüzde de canlı alışveriş merkezlerindedir. Kentte bulunan az sayıda mermer ustası bu çarşıda mesleklerini sürdürmektedir.

0.1.3 Arasta Çarşısı

Sultan III.Murat zamanında Selimiye Camisi'ne gelir sağlamak amacıyla yaptırılmıştır. 225 metre boyunda, 73 kemerli ve 4 kapılıdır. Aralıklı olarak uzun dönemli restorasyonlar geçirmiştir. 124 dükkan mevcuttur.Son dönemlerde Edirne ticari hayatında tekrar önem kazanmaya başlamıştır. Turistik eşya satan dükkanlar çoğunluktadır. Selimiye Camisi'ni ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlerin de tercih ettikleri bir alışveriş noktasıdır.

Arasta:

Çarşılarda aynı işi yapan esnafın bulunduğu bölüm;

olarak tanımlanır. Selimiye Arastası Selimiye Camisi'ne gelir getirmek amacıyla; bu caminin yapımından sonra Sultan III.Murat döneminde Mimar Sinan'ın kalfası Davut Ağa'ya yaptırılmıştır. Arasta'nın yapılış nedenlerinden biri olarak; Selimiye Camisi'ne mimari açıdan batı ve güney yönünden destek verme ihtiyacı gösterilir.

Evliya Çelebi bu çarşının; ucuz, özensiz ve bayağı cins ayakkabı yapan ve satan esnaf anlamına gelen kavafalara ayrıldığını yazar. Bu nedenle zamanla Kavafar Çarşısı(veya aynı anlamda kullanılan Haffaflar Çarşısı) adını aldığı söylenir.

Binanın ortasındaki kubbe *Dua Kubbesi* olarak bilinir. Dükkan sahiplerinin her sabah burada toplanıp doğru iş yapacaklarına dair yemin ve dua etmeleri nedeniyle böyle adlandırılmıştır. İlk dönemlerinde çarşının üstünün tümüyle kurşun kaplı olduğu, ancak bu kaplamamın zamanla onarım giderlerinde kullanılarak tüketildiği bilinir.

0.1.4 Sultan III.Murat Hakkında

Sultan III.Murat Edirne'ye hiç gelmeyen padişahlardan biri olarak bilinir. Bütün padişahlar arasında en çok çocuğa sahip olanıdır ve 102 (bazı kaynaklara göre 112) şehzadesi olmuştur. Haseki Sultanı ünlü Safiye Sultan'dır.

Sultan III.Murat Osman oğullarının en bilginlerinden biri olarak tanınır. Onun döneminde devlet kudretinin ve sınırlarının zirvesine ulaşmıştır. Ancak enflasyon da onun döneminde artmış, kapıkulu askerleri cunta teşkilatları kurarak ihtilal yapma yoluna gitmiş, rüşvet artmış, saray kadınları politikaya karışmış, lüks, ihtişam, israf artmış, diktatör vezirler türemiş, Celali isyanları başgöstermiştir.

1595 yılında 48 yaşında vefat etmiştir.

Edirne'deki Defterdar Mustafa Paşa Camisi, Şeyh Çelebi Camisi, Nazır Çeşmesi gibi yapılar onun döneminde yapılmıştır.

0.1.5 Dar-ül Eytam (Yetimler - Yeni) Çarşısı

Abacılarbaşı'nda bulunan, eski Dakik Kapanı'nın yerine 1911 tarihinde yapılmış büyük bir iş hanıdır. İki katlı ve yarı kargir olan iki sıra halinde ve bitişik nizamda inşa edilmiş çarşıda seksene yakın işyeri bulunmaktadır. Burası 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nda öksüz kalan şehit ailelerinin çocuklarına gelir getirmek amacıyla yapılmış olup, çarşı o yıllarda halk arasında Yeni Çarşı olarak anılmıştır. Günümüzde de Yetimler Çarşısı olarak anılan dükkanlar Edirne ticari hayatındaki yerini korumaktadır.